

Siiraa-Lakk.18.3

Description

Azaa fi rakkisuu sahaabota Nabiyyii (SAW) qunnameâ€¢kutaa 4ffaa

5-Musâ€¢TMab ibn Umeyr (Radiyallahu anhuu)

Makkaan keessatti Musâ€¢TMab ibn Umeyr ijoollee hundarra qananiâ€¢TMaa fi of faayu ture. Abbaa fi haati baayâ€¢TMee isa jaallatu turan. Haati isaa Maliâ€¢TMat dubartii qabeenya baayâ€¢TMee qabdu ture. Uffata hundarra gaarii fi laafaa taâ€¢TMe isa uwristi. Musâ€¢TMab warra Makkaa keessaa hundarra shittoo urgaaâ€¢TMa dibata. Kophee hundarra gaarii taate godhata. Haati isaa garmalee isa jaallachuu irraa kan kaâ€¢TMe, yommuu hirribaa kaâ€¢TMu akka nyaatuuf teemira, eeybi fi dhadhaa walitti makte kubbaayyaa keessa gochuun mataa isaa bira keetti.

Musâ€¢TMab Ergamaan Rabbii (SAW) namoota gara Islaamatti waamu yommuu dhagahuu, jirenyi isaa jijjiramuu jalqabe. Musâ€¢TMabis Daarul Arqamatti gara Nabiyyii (SAW) deemun ni Islaamawe, ni dhugoomse. Achii erga bahee haadha fi namoota isaa irraa sodaachun Islaama ofii ni dhokse. Gara Ergamaa Rabbiitti (SAW) dhoksaan ni deddebiâ€¢TMaa ture. Garuu dhoksaan kuni homaa hin turre. Gaafa tokko osoo Musâ€¢TMab salaatu Usmaan bin Xalah isa arguun haadha fi namoota isaatti beeksise. Isaanis isa qabanii hidhan. Hanga godaansa (Hijraa) tokkoffaa keessatti gara lafa Habashaa godaanutti hidhamaa taâ€¢TMee ture.

Saâ€¢TMd ibn Abi Waqqas (radiyallahu anhuu) ni jedha: Musâ€¢TMab Islaama keessatti qabsoo cimaa akka qabsaaâ€¢TMe argee jira. Akka gogaa bofaa gogaan isaa kan quuncaâ€¢TMu hanga taâ€¢TMutti isa arge.â€¢ Ergamaan Rabbii (SAW) akkuma isaa yaadataniin ni jedhu: â€œMakkaan keessatti rifeensi isaa [cululuqaa] gurra irra gadi buâ€¢TMu, uffata laafa uffatu, qananiin hundarra qananiâ€¢TMa taâ€¢TMe Musâ€¢TMab ibn Umeyr caala eenyullee hin agarre.â€¢ Balaa fi qormaata qaamaa fi humna isaa muudatee fi namni hundarra isatti dhiyoo taâ€¢TMe isatti roorrisuu fi garaa jabaachuu waliinu, Musâ€¢TMab kheeyri irraa wanta sahaabonni Nabiyyii (SAW) irra gahan irraa duubatti hin hafne. Hanga Guyyaa Uhud Rabbiin subhaanahu wa taâ€¢TMaalaa shahiidummaan isa kabajuutti karaa Rabbii keessatti ni qabsaaâ€¢TMe.

Guddinni fi barsiisni Islaamni Musâ€¢TMabiif godhe dargaggoota mijaaâ€¢TMinna keessa jiraniif, ilmaan dureeyyi qananiâ€¢TMoo taâ€¢TManiif, namummaa isaanitiin warroota of dinqisiifatanii fi jirenya addunyaa duuka fiiganiif fakkeenya gaarii taâ€¢TMa. Islaamni Musâ€¢TMabin dargaggeesa qananii keessatti akka fedhe taâ€¢TMu irraa gara nama kaayyoo dhugaa jirenya keessatti qabutti ceesise. Islaama isaa booda osoo hin ceemâ€¢TMinii fi hin dadhabin nama cimaa taâ€¢TMee dhaabbate.

Guyyaa amanti kana keessa seene irraa jalqabee boqonnaa fi miâ€¢TMaa isaa darbe achi kaaâ€¢TMee waadaa cimaa seene. Iimaanni isaa akka jabaatu fi yaqiinni isaa akka gadi fagaatuf leenji qormaataa keessa darbuun waan isaaaf hin hafneedha. Musâ€¢TMab roorroo fi sodaachisni isaa haa marsuu malee, rakkoon, hiyyummaa fi adabbiin isatti haa buâ€¢TManii malee, boqonnaa fi qananii haa dhabuu malee, jirenya isaa keessatti gammachuu fi tasgabbii kan qabu ture. Qormaata hiyyummaa, warra isaa biratti bakkaa fi

sadarkaa dhabuu, beela, adabbii fi biyya keessaa bahuuf ni saaxilame. Hanga Guyyaan Uhud qormaata dhumaan darbutti qormaata kana hunda keessatti iimaanni isaa ni jabaate. In sha Allaah waa È™ee isaa boodarra dabalataan ni ilaalla.

6-Khabbaab ibn Al-Aratt

Makkaan keessatti Kabbaab sibila tumaa ture. Rabbiin ganamaan qajeelcha isaaf fedhe. Daarul Arqam seenun dura Islaama keessa seene. Dadhabdoota amanti isaanii irraa akka deebiâ€™aniif azzabaman (adabaman) keessaa tokko ture. Mushrikoonni dhagaa ibidda keessatti hooâ€™isuun qaama isaa dhagaa kanatti maxxansu.

Ergamaan Rabbii (SAW) Khabbaabin ofitti qabaa turan. Erga Islaamawe booda isatti ni deddeebiâ€™u. Dubartiin isa bulchitu Umm Anmaar jedhamtu yommuu Islaamawu isaa beektu, sibiila hooâ€™istee mataa isaa irra keette. Khaabbis waaâ€™ee kana Nabiyyitti himate. Nabiyyinis (SAW) ni jedhan, â€œYaa Rabbii Khabbaabin gargaari.â€• Ergasii osoo homaa hin turin dubartiin tuni mataan ishii garmalee dhukkube.

Yommuu cunqursaan mushrikootaa Muslimoota dadhaboo taâ€™an irratti jabaatu, Khabbaab gara Ergamaa Rabbii (SAW) dhufuun ni jedhe, â€œNuuf gargaarsa hin kadhattu? Rabbiin nuuf hin kadhattu?â€ Ergamaan Rabbiis fuulli isaanii kan diimate taâ€™ee ni jedhan: â€œIsin dura namticha dachii keessatti isaaf qotamee achi keessa godhamutu ture. Ergasi magaazin fidamee mataa isaa irra kaaâ€™amuun bakka lamatti addaan murama. Kuni amanti isaa irraa duubatti isa hin deebisne. Filaa sibilaal lafee fi narvii isaa irraa foon kaasun (duguuguun) qaamni isaa ni filama. Kuni hundi amanti isaa irraa duubatti isa hin deebisne. Rabbiin kakadhee! Hanga namni geejjiba yaabbatu Rabbiin malee eenyulle kan hin sodaanne taâ€™ee ykn hoolota isaa irratti jeedala kan sodaatu yoo taâ€™e malee, Sanaâ€™aa irraa kaâ€™ee Hadramawt deemutti Rabbiin dhimma kana ni guutuu (kana jechuun Islaama olâ€™aanaa taasisa.) Garuu isin ni ariifattu.â€[\(Sahih Al-Bukhaari 3612\)](#)

Khabbaab (radiyallahu anhu) boodarratti rakkoo fi sarbamuu mirgaa fi haqaa mushrikooni isa irraan gahan muraasa ni dubbata. Ni jedha: Ani nama sibiila tumu ture. Al-Aas bin Waaâ€TMil irraa liqaa qabaa ture. Isatti dhufee akka naaf kafalu gaafadhe. Innis ni jedhe: â€œLakki, Rabbiin kakadhe! Hanga Muhammaditti kafartutti malee liqaa kee siif hin kafalu.â€ Anis ni jedhe: Hanga ati duutee ergasi kaafamutti ani Muhammaditti hin kafaru.â€ Innis ni jedhe: Erga duâ€TMee booda ani ni kaafamaa?! Yoo suni taâ€TMe ati natti dhufta. Ani achitti qabeenyaa fi ijoolee horadha, kanaafu [liqaa kee achitti] siif kenna.â€ Ergasii Rabbiin subhaanahu aayah tana ni buuse:

فَرَأَيْتَ أَلَّذِي كَفَرَ بِإِيمَانِنَا وَقَالَ لَا أُوتَيْنَ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٧٧﴾ أَطَلَعَ الْغَيْبَ أَمْ
مَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا ﴿٧٨﴾ كَلَّا سَنَكُتبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ وَمِنَ الْعَذَابِ
﴿٧٩﴾ وَنَرِثُهُ وَمَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرِدًا

â€œKeeyyattoota keenyatti kan kafaree fi â€œedhugumatti qabeenyi fi ilmi naaf kennamuâ€ jedhe [san] argitee? Gheybi argee moo Rahmaan biratti waadaa fudhatee? Haa dhorgamu! Wanta inni jedhu ni galmeessina, adabbii irraas dabalti isaaf [malu] ni daballaaf. Wanta inni [nan qaba] jedhe hunda ni dhaalla, innis kophaa taâ€™ee Nutti dhufaâ€ Suuratu Mariyam 19:77-80

Sababni aayaanni tunniin itti buâ€™an Al-Aas bin Waaâ€™il haa taâ€™uyyu malee namoota akka isaa Aakhiratti kafaran hundaaf tan taatudha. Namni kuni aayatota Rabbitti kafaruu isaa waliinu yoo lamuu kaafame, dhugumatti qabeenyi fi ilmi naaf kennamu jedhee odeessa. â€œedhugumatti qabeenyi fi ilmi naaf kennamuâ€ kanakkana jedhuuf oduu duâ€™aan booda kaafamutti qoosuf ykn qishnuufi. â€œAkkuma isin jettan yoo kan lamu kaafamu taâ€™e akkuma addunyaa tana keessatti qabeenyi fi ilmaan naaf kennaman, erga kaafame boodas naaf kennamu.â€ jedha.

Namni kuni jirenya lammataa qorannoo fi jazaan itti adeemsifamu, jirenya addunyaa qormaanni itti adeemsifamuun wal bira qabe. Wal-bira qabiinsi kuni faasidaa fi soba kan taâ€™eedha. Jechi isaa kuni arraba warroota Aakhiratti kafaran irratti kan deddebiâ€™uudha. (Ilaali suuratu [Fussilat 41:50](#), Suuratu Al-Kahf 18:34-36)

Namoonni kunniin wanti guddaan dogongoran, â€œJirenyi addunyaa tuni iddo qormaata taâ€™uu fi jirenya Aakhirah immoo iddo qorannoo fi jazaa taâ€™uuâ€ wallaalu isaaniti. Qabeenyi fi ilmaan isaan addunyaa tana keessatti argatan isaaniif qormaata. Aakhiratti immoo qormaata kana akkamitti akka dabarsan qoratamuun jazaan isaaniif kafalama.

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa nama aayata Isaatti kafaree fi dhugumatti qabeenyi fi ilmi naaf kennamu jedhuufakkana jechuun deebisaaf: â€œGheybi argee moo Rahmaan biratti waadaa fudhatee?â€ Gheeybi jechuun wanta namarrraa dhokataa taâ€™ee ykn ijaan hin mulâ€™anneedha. â€œGheybi argee mooâ€? Kana jechuun sila wanta hin mulâ€™annee Guyya Murtii taasifamu beeketiin duâ€™aan booda yoo kaafame, qabeenyi fi ilmi akka isaaf kennamu dubbataa? Wanta duâ€™aan booda taasifamu fi erga kaafame booda wanta isatti raawwattamu beeku dhiisiti wanta boru taâ€™uu hin beeku. Inni hundemaa duâ€™aan booda kaafamutti waan hin amanneef wanti inni tilmaamu soba ifa baheedha.

â€œRahmaan biratti waadaa fudhatee?â€ Mufassiroonni aayah tanaaf ibsa kana kennanii jiru: 1ffa-namni kuni erga kaafame booda qabeenyi fi ilmaan akka isaaf kennaman Rabbiin waliin waadaa galee jiraa? Yommuu Murtiif si kaasu, Jannata si seensisa jechuun waadaa galeefi jiraa? [\[1\]](#) 2ffa-Rabbitti amanee, wanta Inni ajaje hojjatee fi wanta Inni dhoowwe dhiisee jiraa? Yoo kana kan hojjatu taâ€™ee, qabeenya fi ilma irraa wanta inni jedhu akka isaaf kenu Rabbiin biratti waadaan isaaf taâ€™a [\[2\]](#)

Erga kuni beekkame Aakhiratti wanti kuni naaf kennama jedhee odeessun isaa kuni dhimma lama keessaa hin bahu:

Takkaa dubbiin isaa kuni wanta hin mulâ€™anne gara fuunduraatti taasifamu beeku irraa kan madde taâ€™uu qaba. Wanta Rabbiin ergamtoota Isaatti beeksiseen ala wanta gheybi Rabbiin malee eenyullee akka hin beekne beekkamaadha.

Takkaa immoo Rabbitti amanuu fi Ergamtoota Isaa hordofuun Isa biratti waadaa kan fudhate taâ€™uu. Rabbiin namoota Isatti amanantii fi ergamtoota Isaa hordofan Aakhiratti akka isaan milkeessu waadaa galee jira. Nama kanarrraa dhimmoonni kunniin lamaan waan dhabamaniif oduun isaa soba akka taâ€™ee

ni beekkama. Kanaafi itti aanse ni jedha: **â€œKallaâ€** Haa dhorgamu dhimmichi akka inni odeessu miti. Beekumsa gheybi hin qabu, kaafira waan taâ€™eeef beekumsi Ergamtootaaf kennname homaa isa bira hin jiru. Waan kafaree fi amanuu dideef Rahmaan birattis waadaa hin fudhanne. Garuu faallaa wanta inni jedhee argata. Qoratamuu fi adabamuuf jechi isaa kan katabamuu fi eeggamuudha. Kanaafi ni jedha, **â€œWanta inni jedhu ni galmeessina, adabbii irraas dabalti isaaf [malu] ni daballaaf.â€** Akkuma inni jallinnaa fi kufrii dabalate, gosoota adabbi addaa isaaf daballa.[\[3\]](#)

â€œWanta inni [nan qaba] jedhe hunda ni dhaallaâ€ Qabeenya fi ilma isaa ni dhaalla, addunyaa keessaa kophaa taâ€™ee baha. **â€œinnis kophaa taâ€™ee Nutti dhufaâ€** Kana jechuun ilmaan isa jabeessan, gargaartota isa gargaaranii fi qabeenya kan hin qabne taâ€™ee Guyyaa Murtii kophaa taâ€™ee Nutti dhufa[\[4\]](#)

Barnoota baayâ€™ee asirraa baranna. Isaan keessaa: Kaafironni osoo kafaranii jiranu Jannata si seenna jechuun odeessu. Oduun isaanii kuni soba akka taâ€™e aayaanni kunniin ifa baasu. Sababni isaas, oduun isaanii ragaa qabatamaa hin qabu. Wanta gara fuunduraatti taasifamu hin beekan. Akkasumas, Rabbitti amanuun wanta Inni ajaje hin hojjatan, wanta Inni dhoowwe hin dhiisan. Ammas, wanti asirraa barannu, namni addunyaa tana keessatti qabeenyaan yommuu qananiâ€™u Aakhiratti Rabbiin na qananiisa jedhee of gowwoomsu akka hin qabneedha. Wanti Aakhiratti isa baraarun qananiisa argamsiisu qabeenya osoo hin taâ€™in iimaana fi hojji gaggaarii hojjateedha.

Amma gara seena Khabbaabitti yommuu deebinu, Umar (radiyallahu anhu) yeroo bulchiinsa isaa Rabbiif jedhe wanta isa qunname Khabbaabin gaafate. Khabbaabis dugda isaa irraa ni saaqe. Madaa nama rifachiisu yommuu argu Umar ni jedhe: **â€œKana dura wanta akkanaa argee hin beeku.â€** Khabbaabis ni jedhe, **â€œYaa Amiiral Muâ€™miniin!** Ibidda naaf bobessan. Ergasii achi keessa na kaaâ€™an. San booda namtichi tokko miila isaa laphee kiyya irra godhe. Lafti hin qorrine dugda kiyyaan malee. Ä°biddi sunis foon kiyyaan malee hin dhaamne.[â€](#) (Rawdatul Anf 2/98)

Yommuu rakkoo isaan dabarsan kana arginu, nuttis yeroo rakkoon nu qunnamu, jabeenya fi obsa akka horannuuf fakkeenya nuuf hin taâ€™anii?

Kitaabban wabii:

- [\[1\]](#) Maâ€™aariju Tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabburi 7/622, Tafsiiru Ibn Kasiir-5/257,Zaadul Masiir 896
- [\[2\]](#) Tafsiiru Xabari-15/621
- [\[3\]](#) Tafsiiru Saâ€™dii-fuula 582
- [\[4\]](#) Maâ€™aariju Tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabburi 7/626
- [As-Siiratu Nabawiyyati](#)â€“fuula 155-159, Alii Muhammad Sallaabi,[Noble Life of The Prophet](#) [English] 1/403-409

Date Created

October 12, 2019

Author

admin